

OLIVIU FELECAN  
DAIANA FELECAN  
(Baia Mare)

## EROI AU FOST, EROI SUNT ÎNCĂ... ÎN HODONIMIA ROMÂNEASCĂ

### 1. Introducere

Dorința de a-i onora pe eroi este specifică tuturor popoarelor, pentru că aceștia s-au luptat ori chiar și-au jertfit viața pentru independență, libertate, credință etc. În studiul de față vom analiza felul în care România își cinstește eroii în spațiul public, mai exact modul în care le comemorează numele acestora prin intermediul denumirilor unor piețe publice, bulevarde, străzi, alei. Aceste acțiuni sunt omniprezente, dar depind de regimul politic, de inferența armatei, a capilor religioși, a liderilor și a formatorilor de opinie, a organizațiilor pentru apărarea drepturilor omului, pentru cultul eroilor.

Cinstirea eroilor datează din cele mai vechi timpuri, iar exemplele din literatură certifică rolul acestora în cultura și civilizația greco-romană: Ahile, Hector, Ulise, Eneas, Spartacus ș. a. nu sunt simple personaje din literatura și istoriografia antică, ci au devenit simboluri, modele perene, care își păstrează actualitatea în artă, cinematografie, literatură contemporană.

Pentru a-și crea un imperiu rămas etalon pentru toate epocile istorice și pe modelul căruia s-a construit chiar Uniunea Europeană, romanii au știut să îmbine înțelepciunea cu pragmatismul. Combinația apare și în dictoane păstrate până în zilele noastre. Expresia horatiană *aurea mediocritas* (*O.* II, 10,5) trebuie înțeleasă ca „aurita cale de mijloc”, premisă pentru liniștea sufletească și calea spre fericire. Acest principiu fundamental al gândirii etice se întâlnește nu doar în Antichitatea greacă (Pindar, Democrit) și latină (Syrus, Tacitus), ci străbate toate epocile istorice, fiind regăsit atât la gânditori prestigioși mai apropiați de zilele noastre (Rousseau), cât și în proverbe

populare din țări diferite (vezi Felecan, Felecan 2018, p. 39–40). Transpus în hodonimie, dictonul latin ne poate oferi buna măsură, interpretarea obiectivă inerentă unei acțiuni: orice judecată de valoare trebuie să fie *sine ira et studio* „fără mânie și părtinire”, suficient de obiectivă, încât să dăinuie unor schimbări politice sau în orice spațiu geografic. Valorizarea pozitivă a unor personalități trebuie operată cu criterii clare, astfel încât statutul de erou să fie unul (aproape) necontestabil. Întotdeauna se vor găsi detractori, vor fi persoane gata să conteste decizii juste, însă aceasta nu trebuie să știrbească ideea de dreptate și axiologia.

## 2. Definirea conceptului de erou/fals erou: delimitări metodologice

Pentru a percepe corect conceptul de erou, trebuie să pornim de la definiție. Potrivit <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hero>, primul sens al substantivului trimite la „a person who is admired for having done something very brave or having achieved something great”. DLR oferă următoarea definiție: „1. Personaj mitologic, născut dintr-un zeu și o muritoare sau dintr-o zeiță și un muritor, înzestrat cu puteri supranaturale, semizeu; personaj excepțional ridicat la rangul de semizeu, după moartea sa; personaj legendar căruia i se atribuie fapte de vitejie remarcabile. 2. Persoană care se remarcă prin fapte de vitejie, prin bărbăție și curaj în luptă. 3. Persoană care se remarcă prin forța caracterului, prin virtuți, calități morale deosebite, prin devotament pentru o cauză etc.; persoană care este cunoscută pretutindeni, care se bucură de reputație, faimă, de renume datorită meritelor sale excepționale. 4. Personaj principal al unei opere literare, teatrale, cinematografice etc. 5. Persoană care joacă rolul principal într-o anumită împrejurare, într-un eveniment etc. – Din lat. **heros**, ngr. **ἥρωας**, fr. **héros**, it. **eroe**, germ **Heros**, **Heroe**”. Prin urmare, în studiul nostru vom lua în considerare doar accepțiile a doua și a treia, adică hodonimele care evocă personaje militare, de la conducători de armată la simpli soldați și civili, care s-au remarcat în războaie sau revoluții începând cu secolul XX. Dacă am lărgi această sferă, ar trebui să includem toate personajele istorice și mitologice din Antichitate, Evul Mediu și alte epoci, ceea ce ar extinde considerabil aria de investigație.

Perspectiva națională îi consideră eroi pe românii sau străinii care au luptat de partea României pentru îndeplinirea unor idealuri ca independența, unirea, democrația. Din afara granițelor sau în viziunea armatelor străine, aceștia sunt antieroi, întrucât s-au situat pe poziții divergente, antagonice. Un subiect sensibil este legat de poziția României în cel de-Al Doilea Război Mondial. În iunie 1941, România s-a alăturat Germaniei și aliaților acesteia în lupta contra URSS, pentru întregirea țării, însă din august 1944, a întors armele împotriva Axei. Trecerea de partea Națiunilor Unite a dus la schimbarea percepției asupra unor comandanți militari, care din eroi au devenit antieroi (Mareșalul Ion Antonescu). Neagu Djuvara (2013, p. 327) descrie plastic consecințele Pactului Ribbentrop-Molotov: „Din clipa cedării noastre la 27 iunie 1940, s-ar zice că toate ne-au ieșit rău: sârbii și grecii, vechii noștri prieteni și aliați, ne pot învinui că am autorizat pe germani să folosească teritoriul nostru pentru a-i ataca pe la spate; aliații noștri occidentali tradiționali nu ne iartă că ne-am aliat apoi cu Germania pentru a recuceri Basarabia și Bucovina; rușii nu ne iartă că noi, mică putere, am îndrăznit să pătrundem în «Sfânta Rusie» până la malurile Volgăi; germanii pot nutri un adânc resentiment pentru «trădarea» noastră de la 23 august 1944! Cu alte cuvinte, facem figură proastă în ochii tuturor...”.

*Mutatis mutandis*, situația este similară în zilele noastre, când suntem martori la două războaie purtate în Europa și în Orientul Mijlociu. Soldații ucraineni, în frunte cu președintele Zelenski, Garda Națională Ucraineană sunt eroii țării agresate de Rusia și, drept urmare, se dorește, printre altele, „botezarea” unor artere de circulație cu astfel de nume în foarte multe țări democratice, care au dezavuat ferm decizia imperialistă a lui Putin. „For the Russians, the Ukrainian patriots, especially the Azov Regiment, are right-wing extremists, “Nazis”. If for the Ukrainians the mercenaries of the Wagner Group and Kadyrov’s Chechens are antiheroes par excellence, immoral hoards ready to commit atrocities and war crimes, for the Russians the heroes might be the generals killed on the battlefield” (Felecan 2023, p. 206).

Al doilea conflict care aduce în prim-plan ambivalența conceptului de erou are loc, începând cu 7 octombrie 2023, în Orientul Mijlociu. După atacul terorist al grupării Hamas în sudul Israelului, acesta din urmă a decis să riposteze până la destructurarea și înfrângerea organizației care are ca scop, prin statut, eliminarea statului vecin. Dacă pentru evrei și pentru lumea civilizată Hamas este o grupare teroristă, care s-a înarmat ani de zile în detrimentul dezvoltării Fâșiei Gaza și a comis atrocități cumplite împotriva unor civili nevinovați, doar pentru că sunt de altă etnie/religie, pentru lumea islamică reprezintă entitatea care luptă pentru crearea unui stat palestinian independent. Chiar președintele Turciei a susținut asta la un mare miting de adeziune, deși a uitat că populația kurdă din Turcia nutrește aceeași năzuință, iar Partidul Muncitorilor din Kurdistan (PKK), care pledează pentru crearea unui stat propriu, este catalogat ca organizație teroristă. Cu alte cuvinte, perspectiva schimbă cu 180 de grade percepția pozitivă/negativă a luptătorilor aflați în tabere antagonice, iar spațiul public consemnează astfel de exemple în nomenclatura urbană.

Din perspectivă ideologică, îi putem considera eroi pe cei care și-au sacrificat viața pentru libertate și democrație. Lucrurile stau diferit în funcție de intervalul de timp supus investigației. În perioada interbelică, militanții comuniști, aproape în totalitate de altă etnie decât cea românească, erau considerați antieroi și tratați ca atare de autoritățile statale și de populație. După schimbarea puterii sub atenta observație a sovieticilor, aceștia au fost glorificați, iar, în căutarea legitimității noului regim politic și a creării unei „mitologii de tip nou”, numele lor au fost date unor artere de circulație. Astfel de exemple pot fi considerate ca fiind ale unor falși eroi, deoarece faptele glorificate erau pure invenții, fără bază obiectivă de cinstire și omagiere. Dovada cea mai elocventă a fost că nume de acest tip nu au avut o durată de viață îndelungată în nomenclatura stradală românească, fiind schimbate în bună măsură în anii 1960. S-a considerat că regimul comunist era deja bine împământenit și nu mai sunt necesare exemplele eroice „fabricate” în birouri. Pentru a se impune, orice putere are nevoie de eroi, de personaje care să fie mitizate pentru a susține noua orânduire. România nu a făcut excepție, drept urmare multe nume de proletari, muncitori (Vasile Roaită), partizani – în realitate delincvenți, mici infractori – au ajuns să

fie cinstite, să fie immortalizate în hodonimia autohtonă, împreună cu cele ale unor confrați similari din internaționala socialistă (Zoya Kosmodemianskaia). Privind lucrurile cu obiectivitate, aici este vorba de falși eroi, ridicați în slăvi de o propagandă eficientă, promovată de presa, literatura și cinematografia sovietică și din țările-satelit. După cum bine constată Maoz Azaryahu (1997, p. 481), „the selection of street names is a political procedure determined by ideological needs and political power relations. Even if it may be presented as a response to popular sentiments, it is always implemented by nominated agents of the ruling political order and the naming procedure is a manifest feature of authority”.

Cei care nu au acceptat jugul comunist s-au organizat în grupuri de partizani și au încercat să se opună noului regim străin, impus cu forța. Acesta îi considera antieroi, „elementele subversive și antipopulare” care trebuiau eliminate prin orice mijloace. Corecta percepție a luptătorilor anticomuniști s-a produs de-abia după înlăturarea regimului totalitar și numele lor au început să apară în nomenclatura stradală (Elisabeta Rizea<sup>1</sup>). Din antieroi, au devenit eroi, simboluri ale demnității umane și integrității morale, care au pus principiile libertății mai presus de propriile lor vieți.

Din perspectivă religioasă, eroii pot fi asimilați cu sfinții sau fericiții (vezi Constantin Brâncoveanu, Vladimir Ghika, cei șapte episcopi greco-catolici). Ei și-au dat viața atât pentru neam, cât și pentru religie, pentru ideea de bine, pentru principii morale. Faptul că eroii sunt celebrați cu prilejul Înălțării la Cer a lui Iisus demonstrează că, în mentalul colectiv, jertfa acestora are o direcție verticală, care-i duce spre Rai. Poate este și motivul pentru care ziua eroilor se sărbătorește de Înălțarea Domnului. Totuși, caracterul discutabil al statutului eroic poate fi invocat chiar și în cazul înalților prelați. De pildă, patriarhul Miron Cristea, prim-ministru al unui guvern de dreapta în anii 1938–1939, antisemit militant, este omniprezent în hodonimia contemporană (Bistrița, Miercurea Ciuc, Năsăud, Săveni, Timișoara, Toplița), ceea ce

---

<sup>1</sup> În București, începând cu 31 decembrie 2020, parcul situat lângă Piața Presei poartă numele Elisabeta Rizea (Mazilu 2020). Hodonime similare se regăsesc la Nucșoara, satul natal al eroinei, dar și la Iași sau Timișoara.

demonstrează că biserica și capii ei sunt tratați diferit. Un exemplu concludent este al patriarhului Chiril, care, deși a binecuvântat războiul împotriva ucrainenilor, a fost exclus de pe lista de sancțiuni a Uniunii Europene din iunie 2022. *Quod licet Iovi, non licet bovi!*

Toate exemplele anterioare demonstrează variabilitatea conceptului de erou și volatilitatea acestuia în funcție de factori diverși: politici, ideologici, religioși, sociali ș. a. Nu am inclus pe lista eroilor voievozi și domnitori din perioada antică și medievală. Unii dintre ei (Decebal, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Mihai Viteazu, Constantin Brâncoveanu) sunt considerați eroi ai neamului, potrivit manualelor de istorie, și se regăsesc în nomenclatura stradală din aproape toate localitățile României<sup>2</sup>. Câțiva și-au jertfit viața în luptă sau pentru apărarea credinței<sup>3</sup>, însă valorile medievale conțin parametri de investigație diferiți de cei din epoca modernă, iar România, ca stat, poate fi pusă în discuție de-abia după câștigarea Independenței (1877). Făurirea unui stat se bazează și pe cultul eroilor, ale căror fapte de vitejie au stârnit admirația urmașilor. Pentru a-l omagia pe unul dintre ofițerii căzuți la datorie în Războiul pentru câștigarea Independenței (1877–1878), principele Carol a decis imortalizarea numelui căpitanului Valter Mărăcineanu în hodonimia Bucureștiului (vezi Ionescu 2013, p. 58–59). Este prima atestare din spațiul modern românesc că moartea pe câmpul de luptă, pentru un scop nobil, aduce nemurirea publică. Atribuirea unor astfel de hodonime este una arbitrară, onorifică și duce la pierderea unor denumiri cu motivație istorică, geografică. „Caruselul atribuirii străzilor de nume de persoane și evenimente cu conținut istoric și politic care începe în București la sfârșitul sec. al XIX-lea va continua în tot secolul XX” (Ionescu 2013, p. 60).

---

<sup>2</sup> „În contextul renașterii naționale și al schimbărilor politice de după 1848, au reapărut atribuirile de nume de străzi cu caracter onorific, primii vizați fiind domnitorii: ulița Știrbei Vodă (1856), ulița Bibescu Vodă (1856), str. Carol I (1866), str. Cuza Vodă (1868)” (Ionescu 2013, p. 54).

<sup>3</sup> Atât Ștefan cel Mare, cât și Iancu de Hunedoara au fost numiți de Vatican drept „atleți ai lui Cristos”, prin gesturi „de curtoazie politică” (Ghiorghe) obișnuite în epocă.

### 3. Eroii în hodonimie – o perspectivă diacronică în ultimul secol

După sfârșitul Primului Război Mondial și unificarea țării, oamenii politici au simțit nevoia să immortalizeze aceste evenimente în nomenclatura stradală românească, fie prin schimbarea unor nume vechi cu altele, actuale (*Bulevardul Unirii, Victoriei*), fie prin numirea unor noi artere de circulație cu numele unor militari care, prin sacrificiul suprem sau prin rolul conducător în timpul luptelor, au impresionat opinia publică. Multe astfel de nume s-au regăsit în propunerile pentru nomenclatura străzilor din perioada interbelică. „În deceniile trei și patru, atribuirile de nume de militari căzuți în războiul de întregire se făceau pe baza unui tabel de propuneri primit de la Marele Stat Major cu cei a căror jertfă a avut un caracter deosebit, memorabil. Între 1916 și 1942, inclusiv, din totalul de peste 80 de străzi care au primit nume de militari” (Ionescu 2013, p. 75), majoritatea au immortalizat nume de ofițeri superiori, soldații și subofițerii reprezentând doar o treime. Chiar dacă se urmărea să existe o legătură a eroilor cu arterele care le vor purta numele, acest lucru era greu de realizat.

După venirea la putere a comuniștilor, prin intervenția directă a Armatei Roșii, „maniera de botezare a străzilor cu nume de militari s-a schimbat în mod radical. Până în 1958 s-au atribuit peste 200 de nume de militari (130 numai în 1948), din care peste patru cincimi au fost «ostași» (soldați, gradați și subofițeri), cu un singur general, dar nu din ultimul război” (Ionescu 2013, p. 75), ci din sec. al XIX-lea (Gheorghe Magheru). Asta demonstrează caracterul „popular” al hodonimelor postbelice, în consonanță cu politica de promovare a simbolurilor și numelor de persoane „menite să legitimizeze noua putere și legăturile ei cu «clasa muncitoare» și să consolideze «prietenia de nezdruincinat» cu Uniunea Sovietică” (Ionescu 2013, p. 76). *Eroismul* soldaților și subofițerilor era triat și cenzurat prin anumite grile ideologice ale noii puteri. De exemplu, erau selectate doar numele celor căzuți pe frontul de vest (după 23 august 1944, când România a întors armele împotriva Germaniei hitleriste), nu și ale celor căzuți pe frontul de est (iunie 1941–august 1944), mult mai numeroși. Este evidentă politizarea *eroismului* și prin alăturarea numelor unor militari la cele ale unor „luptători socialiști”, „inventati” pentru legiti-

marea noii puteri. Dacă aceștia din urmă pot fi considerați falși eroi, nu la fel stau lucrurile cu *Spartacus*, gladiatorul antic. Eroismul său este incontestabil, însă asocierea cu numele unor politrucii (*Ion Șulea*) certifică ideologizarea nomenclaturii stradale din București.

Fiecare administrație a dorit să-și promoveze valori proprii și să rescrie istoria. „Renaming the past is about asserting political control over both history and public space [...], is a function of specific political interest, pressures, constraints, and priorities” (Azaryahu 2018, p. 56). De pildă, odată cu abdicarea regelui Carol al II-lea în septembrie 1940, au fost șterse toate hodonimele ce-i purtau numele. După aderarea României la Pactul Tripartit (noiembrie 1940) și înlăturarea legionarilor de la guvernare (ianuarie 1941), piețe importante din capitala României au primit numele lui *Adolf Hitler*, *Benito Mussolini* și *Ion Antonescu*, conducătorul militar al țării în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial. În toamna anului 1944, s-a constatat că aceste nume nu mai corespundeau realității și au fost înlocuite cu *Lenin*, *Generalisimul Stalin*, alți frunțași sovietici și „zeci de nume de «eroi ai clasei muncitoare», căzuți pentru «cauza socialistă», în țară sau pe meleaguri străine, necunoscuți de opinia publică” (Ionescu 2013, p. 80), dar necesari pentru propaganda oficială și dorința de a legitima noul regim impus de la Moscova drept continuator al unor „vechi tradiții”. Schimbările antroponimice din peisajul stradal merg mână în mână cu cele toponimice: reapar nume de străzi ca *Londra*, *Washington* și dispar altele (*Berlin*<sup>4</sup>). Noul *Regulament pentru numerotarea și nomenclatura străzilor din Municipiul București* din 1945 a urmărit „revizuirea denumirilor de străzi, localuri, piețe publice etc. care nu concordă cu spiritul vremurilor” (Ionescu 2013, p. 81). Controlul Comisiei de Nomenclatură era asigurat de către un delegat desemnat de Ministerul Afacerilor Interne, condus de un ministru comunist, drept urmare politizarea devine din ce în ce mai accentuată. Biografiile așa-zișilor „luptători pentru cauza muncitorească” (*Constantin Dobrogeanu-Gherea*, *Ștefan Gheorghiu*, *Ilie Pintiie*, *I.C. Frimu*, *Alexandru Sahia*, *Elena Pavel*, *Vasile Roaită*,

---

<sup>4</sup> În aceeași logică, apar numele celor trei conducători ai Națiunilor Unite – *Stalin*, *Churchill*, *Roosevelt* –, însă numele occidentalilor sunt efemere în nomenclatura stradală din România, datorită Cortinei de Fier care s-a înălțat după anul 1946.



*Haia Lifschitz, Donca Simo* ș. a.) sunt cosmetizate și stau la baza rescrierii nomenclaturii stradale românești. Excesul de zel al autorităților comuniste se vede în folosirea simultană a unor nume în mai multe locuri. „Reparația” s-a produs treptat, pe măsură ce unele denumiri s-au dovedit indezirabile.

Alături de acești falși eroi autohtoni, a doua mare categorie de nume introduse artificial în spațiul public românesc, implicit bucu-reștean, o reprezintă cele ale unor lideri sovietici: *Jdanov, Kalinin, Kirov, Kuibîșev, Tolbuhin*. Fiind antieroi<sup>5</sup>, cei mai mulți au fost înlăturați din memoria colectivă/spațiul public în anii '50–'60 (vezi Ionescu 2013, p. 82), după retragerea Armatei Roșii din România (1958) și destalinizarea țării<sup>6</sup>. Astfel de nume impuse de la Moscova au înlocuit antroponime ale unor eroi reali, politicieni, militari, filantropi români sau străini (*Ion C. Brătianu, Titu Maiorescu, Tache Ionescu, Bonaparte, General Berthelot* ș. a.), care au făcut cinste condiției umane. Efemeritatea denumirilor stradale legate de numele unor falși eroi întărește convingerea că ingerința politică nu este benefică în corecta apreciere a personalităților și a rolului jucat de acestea în interesul național. Comemorarea eroilor veritabili este lăudabilă în orice regim, însă criteriile după care sunt decretați eroi sunt subiective și depind de orientarea politică, ideologică de la un moment dat. Exemplul cel mai elocvent este adus de schimbarea regimului politic în 1989. Numele compromise sunt înlăturate treptat din spațiul public și lasă loc unor personalități reale din diverse domenii ale științelor și ale culturii. Printre acestea sunt omagiați și adevărații eroi din zilele lui Decembrie 1989, care au avut curajul să

---

<sup>5</sup> Armata roșie s-a remarcat prin nenumărate fărâdelegi, inventariate de Aurel Sergiu Marinescu (2001) într-o carte-document istoric: *1944–1958, Armata Roșie în România, jafuri, violuri, crime, furturi, tâlhării, confiscări, devastări, rechiziții, sechestrări de persoane*. Needucați și lipsiți de respect față de ierarhia militară, soldații și subofițerii sovietici nu puteau fi ținuți în frâu și comiteau nenumărate atrocități, îndeosebi asupra persoanelor particulare, lipsite de apărare.

<sup>6</sup> Între anii 1950 și 1960, Brașov s-a numit Orașul Stalin, denumire regăsită în alte localități din Europa de Est: Varna (Bulgaria), Katowice (Polonia), Kuçovë (Albania), Eisenhüttenstadt (GDR), Dunaújváros (Ungaria), Donețk (Ucraina), Volgograd (USSR), cf. Felecan 2017, p. 78–80.

se ridice împotriva regimului comunist și să contribuie la înlăturarea dictatorului Nicolae Ceaușescu. Prin urmare, omagierea lor în nomenclatura stradală de după 1990 a reprezentat o obligație morală a celor ajunși la putere, fie autorități naționale, fie locale.

Potrivit cercetărilor efectuate de Institutul Revoluției Române, „în evenimentele din decembrie 1989 au murit 1.166 de persoane” în următoarele orașe declarate *martir*: Alba Iulia, Arad, Brașov, Brăila, București, Buzău, Caransebeș, Cluj-Napoca, Constanța, Craiova, Cugir, Hunedoara, Lugoj, Reșița, Sibiu, Târgoviște, Târgu Mureș, Timișoara. Interesantă este repartizarea victimelor în perioada pre-revoluționară (17–22.12.1989: 271 de morți), în zilele de după fuga lui Ceaușescu (22–25.12.1989: 715) și după moartea dictatorului (după 25.12: 113 victime) (vezi Ghiță 2014). Dacă luăm ca reper capitala României, doar 23 de străzi poartă numele unor eroi care și-au sacrificat viața în 1989<sup>7</sup>, deși s-au înregistrat 543 de oameni împușcați în acele zile. După cum observă Aurel Ionescu (2013, p. 98), „mai toate sunt străzi modeste, ascunse printre blocuri, așa cum și eroii au fost persoane modeste și dezinteresate”, și, în plus, atribuirile de nume nu au fost relaționate nici cu domiciliul martirilor, nici cu locul în care și-au pierdut viața. Precizăm că majoritatea străzilor și aleilor au adăugat, pe lângă numele celor decedați, apelativul de *erou* sau gradul militar, respectiv profesia: *Astafei Petre, erou; Bărbulescu Marius, erou; Buteică Marius Emanoil, erou; Butiri Florin, erou; Calderon Jean Louis, ziarist; Cârstea Adrian, sublocotenent; Cioran Gabriel; Ciungan Florin, erou; Crețu Nicolae Florin, căpitan; Donea Diana Alexandra, erou; Durbac Dumitru Răducu, locotenent-colonel; Fulga Adrian, erou; Huwe Danny, ziarist; Marcu Mihaela Ruxandra, erou; Mateescu Nicolae; Mirea Mioara Luiza, erou; Mladinovici Dragoș, erou; Neagoe Teodor, sublocotenent; Orleanu Paul, doctor; Pătru Adrian, sublocotenent; Radu Dragoș, căpitan; Stan Bogdan Șerban, erou; Stanciu George Cristian; Tudor Gheorghe Bogdan, erou; Urucu Adrian Dan, erou* (vezi Ionescu 2014, p. 186–200).

---

<sup>7</sup> „De asemenea, s-au mai atribuit numele a doi ziaristi străini, veniți special la București pentru a relata evenimentele și care au murit (tot după 22 decembrie) pe străzile orașului” (Ionescu 2014, p. 186).

Acolo unde nu se precizează nimic pe lângă nume, există riscul ca, în timp, să se piardă legătura dintre nume și calitatea de erou al Revoluției din 1989, deoarece memoria colectivă nu va mai putea face legătura între cele două.

### 3.1. Eroii militari

Dacă unor comandanți militari le-a fost contestat statutul eroic, meritele altora nu au stârnit controverse și, drept urmare, se regăsesc în peisajul hodonimic românesc. „După Primul Război Mondial atribuirea de nume de eroi căzuți se făcea pe baza unor recomandări sau verificări trimise de Marele Stat-Major din Ministerul de Război” (Ionescu 2014, p. 9). Astfel, Comisia de Nomenclatură era scutită de erori și „îi putea alege pe cei mai bravi, pe cei a căror jertfă fusese decisivă pentru soarta unei bătălii sau servise drept pildă camarazilor” (Ionescu 2014, p. 9). Vizibilitatea majoră în lupte și decizia comenzilor aparținea ofițerilor, în special generalilor, ceea ce a făcut ca numele acestora să fie alese cu preponderență pentru a denumi arterele rutiere. Începând cu anul 1948, sub influența politicii comuniste și a gândirii *de clasă*, s-a schimbat optica și au fost selectate îndeosebi numele unor simpli militari. Aurel Ionescu oferă date concludente pentru hodonimia bucureșteană, într-o prezentare diacronică, luând ca reper trei ani de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, din perioada stalinistă și după restabilirea democrației:

a) 1946: 17 (soldați + gradați + subofițeri) + 128 ofițeri, din care 44 generali = 145;

b) 1954: 287 (soldați + gradați + subofițeri) + 166 ofițeri, din care 38 generali = 453;

c) 2001: 198 (soldați + gradați + subofițeri) + 116 ofițeri, din care 36 generali = 314” (2014: 9). Majoritatea acestora și-au pierdut viața în Războiul de Independență (1877–1878) și în cele două războaie mondiale<sup>8</sup>. Dar nu doar militarii români sunt comemorați pe străzile din capitala României. Am identificat și câțiva străini, care fie au luptat alături de români, fie s-au remarcat prin fapte memorabile pentru

---

<sup>8</sup> O listă cu peste 100.000 de nume poate fi consultată pe site-ul MAPN: [https://www.mapn.ro/eroi/eroi\\_de\\_razboi\\_1877\\_1945.pdf](https://www.mapn.ro/eroi/eroi_de_razboi_1877_1945.pdf).

națiune: *Gen. Berthelot*<sup>9</sup>, *Blaremborg Constantin*<sup>10</sup>, *Borroczyn*<sup>11</sup>, *Kiseleff*<sup>12</sup>.

Chiar dacă milităria este o activitate săvârșită aproape în exclusivitate de către bărbați, hodonimia bucureșteană înregistrează și câteva nume de eroine. *Ecaterina Teodoroiu*<sup>13</sup> are o stradă omonimă (din 1920), dar și o alta denumită *Eroina de la Jiu*, încă din anul 1941. Așa cum am arătat într-un alt studiu, dintre femeile omagiate în nomenclatura stradală, Ecaterina Teodoroiu ocupă locul al doilea în peisajul public național, după Ana Ipătescu. Asta demonstrează „că atenția românilor este atrasă, în mod deosebit, spre faptele eroice, spre personajele care și-au sacrificat viața pentru libertatea, independența și unirea românilor” (Felecan, Felecan 2022, p. 250–251). Din 1948, o stradă din capitală poartă numele *Măriuca*, în amintirea unei fete care „a căzut alături de ostașii români în luptele pentru apărarea patriei” (Ionescu 2014: 179), în anul 1917. Tot la vârste fragede și-au dat viața pentru libertate, în data de 21 decembrie 1989, și câteva eroine din București, omagiate astăzi în hodonimia capitalei: *Diana Alexandra*

---

<sup>9</sup> Șef al Misiunii Militare Franceze din România în Primul Război Mondial, a contribuit în mod esențial la reorganizarea armatei române în 1917 și a sprijinit realizarea statului național unitar. Ajutorul oferit a fost răsplătit cu asupra de măsură: a fost făcut cetățean de onoare al României (1922), membru de onoare al Academiei Române (1926) și i s-a donat o moșie într-o localitate din jud. Huneadoara. Satul a primit numele său în 1923, „as a token of gratitude for the contribution of the French army to the liberation of Romania in World War I. After his death (in 1927), the general donated his property to the Romanian Academy” (Felecan 2017, p. 86).

<sup>10</sup> Colonel cu origini olandeze și ruse, „a fost adjutant al domnitorului A. I. Cuza, apoi al regelui Carol I, însoțindu-l în Războiul de Independență” (Ionescu 2014, p. 24).

<sup>11</sup> Ofițer rus de origine germană, a realizat planul orașului București în 1844 și 1852, fundamental pentru sistematizarea capitalei.

<sup>12</sup> Cea mai veche șosea din București (1843) poartă numele unui general rus, om politic cu vederi liberale, care a luat multe măsuri pentru dezvoltarea Țărilor Române (ex.: elaborarea Regulamentului Organic, prima lege cvasiconstituțională în Principatele Dunărene).

<sup>13</sup> Sublocotenent în Armata română, s-a remarcat prin fapte de vitejie și prin moartea eroică, la doar 23 de ani, în 1917. Numele său se regăsește în nomenclatura stradală din toată țara, precum și în denumirea unor instituții de învățământ, opere literare și muzicale, un film. Numeroase „statui ale *Eroinei de la Jiu* se află în mai multe orașe din țară” (Ionescu 2014, p. 151).

*Donea* (elevă), *Mioara Luiza Mirea* (studentă), ambele împușcate în cap, și *Ruxandra Mihaela Marcu* (studentă), călcată de un TAB și lovită în cap cu patul armei (vezi Ionescu 2014, p. 192–195). Eroii nu au vârstă și nu cunosc discriminări de niciun fel. Sacrificiul pentru un ideal merită omagierea eternă, iar modalitatea cea mai la îndemână este veșnica pomenire nu doar în oficiile religioase, ci și prin perpetuarea numelor în denumirile stradale.

### 3.2. Eroii colectivi

Pe lângă exemplele anterioare, în care hodonimia consemnează numele unor eroi mai vechi sau contemporani, în spațiul public românesc atrag atenția și câteva denumiri colective, în care eroii sunt omagiați ca grup, nu ca indivizi: *Bulevardul/Strada Eroilor* (Bistrița, Brașov, Brăila, București, Cluj-Napoca, Florești, Galați, Pitești, Sighetu Marmăției, Suceava, Târgoviște, Voluntari), *Bulevardul Eroilor de la Tisa* (Timișoara), *Piața Eroii Revoluției* (București, Satu Mare), *Strada Eroii Revoluției din Decembrie 1989* (Călărași), *Str. Eroii de la Cerna* (Drobeta Turnu Severin), *Str. Eroii de la Păuliș* (Timișoara), *Str. Eroii sanitari* (București, Craiova). Chiar dacă am întâlnit o stradă precum *Vânători de munte* (Craiova, Târgu Ocna), credem că o atare denumire se referă la armă, și nu la eroismul soldaților. În schimb, cele anterioare, evocă fie nume generice (*Str. Eroilor*, *Eroii sanitari*), fie pe ale celor căzuți la datorie pentru apărarea patriei în diverse conflagrații (*Eroii de la Cerna*, *Eroii de la Păuliș*, *Eroii de la Tisa*) sau pentru libertate (*Eroii Revoluției*). Atribuirea unor astfel de hodonime are legătură cu recunoștința descendenților față de jertfa înaintașilor, față de sacrificiul suprem, oferit pentru salvarea țării.

### 4. Concluzii

În studiul de față am ales ca reper principal capitala României, deoarece aici sunt cele mai multe străzi și oferă imaginea complexă a hodonimiei românești contemporane. Dintr-un total de 1500 de artere de circulație care poartă numele unor personalități, peste 20% evocă eroi. Importanța omagierii acestora nu este doar ideologică, ci arată respectul societății, al decidenților politici și administrativi față de cei care și-au sacrificat viața pentru idealul național, pentru patrie,

pentru libertate. Există un Oficiu Național pentru Cultul Eroilor (<https://www.once.ro>), aflat în subordinea Ministerului Apărării Naționale, Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”, înființată încă din 1919 (<http://www.cultuleroilor.ro>). Site-ul MAPN oferă peste 2400 de pagini cu liste ale morților căzuți în războaiele dintre anii 1877–1945 ([https://www.mapn.ro/eroi/eroi\\_de\\_razboi\\_1877\\_1945.pdf](https://www.mapn.ro/eroi/eroi_de_razboi_1877_1945.pdf)), dar eroii nu sunt legați doar de trecut. Dovada o constituie același site, care îi omagiază și pe cei 30 de eroi contemporani, căzuți în teatrele de operații externe între anii 1996 și 2019 (<https://www.mapn.ro/eroi/>)<sup>14</sup>. Aceasta demonstrează că statutul eroic nu este legat exclusiv de apărarea patriei, ci poate fi extrapolat la principiul binelui colectiv, al luptei pentru democrație, libertate, păstrarea păcii, protejarea celor lipsiți de apărare etc. Chiar dacă mediul online sau cărțile de istorie îi omagiază sistematic, modalitatea cea mai vizibilă, cu impact în rândul populației, o reprezintă comemorarea eroilor în hodonimie. Sângele lor, pe care s-a clădit statul național român și democrația actuală, poate fi comparat cu sângele martirilor creștini din primele secole, izvor al propagării noii religii.

## ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- Azaryahu 1997 = Maoz Azaryahu, *German Reunification and the Politics of Street Names: The Case of East Berlin*, în „Political Geography”, vol. 16, 1997, nr. 6, p. 479–493.
- Azaryahu 2018 = Maoz Azaryahu, *Revisiting East Berlin and Haifa*, în vol. *The political Life of Urban Streetscapes. Naming, Politics, and Place*, editat de Reuben Rose-Redwood, Derek Alderman, and Maoz Azaryahu, London and New York, Routledge, 2018, p. 56–73.
- Djuvara 2013 = Neagu Djuvara, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, București, Humanitas, 2013.
- DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române [DLR] (1965–2010)*, ediție digitală anastatică în *CLRE. Corpus lexicografic românesc electronic*, 2022, <https://dlr1.solirom.ro/>.

---

<sup>14</sup> În data de 11 noiembrie se marchează Ziua Veteranilor din Teatrele de Operații, care au contribuit la menținerea păcii, securității și stabilității internaționale, la combaterea terorismului și sprijinirea populației din zonele de conflict.

- Felecan 2017 = Oliviu Felecan, *Oikonymic Transformations in Romania in the Second Half of the Twentieth Century*, în „Names. A Journal of Onomastics”, vol. 65, 2017, nr. 2, p. 78–87.
- Felecan 2023 = Oliviu Felecan, *Aurea mediocritas: Heroes and Fake Heroes/Anti-heroes in Romanian Hodonymy*, în „Studia UBB, Philologia”, LXVIII, 2023, nr. 3, p. 203–224; <http://www.studia.ubbcluj.ro/download/pdf/1516.pdf>.
- Felecan, Felecan 2018 = Oliviu Felecan, Nicolae Felecan, *Multum in parvo. Expresii și citate latinești adnotate*, Ediția a doua, revăzută și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut, 2018.
- Felecan, Felecan 2022 = Oliviu Felecan, Nicolae Felecan, *Microtoponime urbane contemporane: hodonime provenite de la nume feminine*, în *In Honorem Magistri Dumitru Loșonți*, Rozalia Colciar și Adelina Emilia Mihali (eds.), Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2022, p. 236–262.
- Ghiorghe = Sabina Ghiorghe, *De ce a fost canonizat Ștefan cel Mare cel „aprig la mânie și degrabă vărsătoriu de sânge nevinovat”*, în „Historia”.  
<https://historia.ro/sectiune/portret/de-ce-a-fost-canonizat-stefan-cel-mare-cel-aprig-2273075.html> (accesat în noiembrie 2023).
- Ghiță 2014 = Oana Ghiță, *Institutul Revoluției Române: 1.166 de persoane au murit în Decembrie 1989*.  
<https://www.agerpres.ro/social/2014/05/29/institutul-revolutiei-romane-1-166-de-persoane-au-murit-in-decembrie-1989-19-37-53> (accesat în august 2022).
- Horatius 1980 = Horatius, *Opera omnia*, 1. *Ode, Epode, Carmen saeculare*; 2. *Satire, Epistole, Arta poetică*. Ediție critică. Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și indici de Mihai Nichita, București, Editura Univers, 1980.
- Ionescu 2013 = Aurel Ionescu, *Străzile din București și numele lor – nume de aviatori*, I, București, Editura Vreamea, 2013.
- Ionescu 2014 = Aurel Ionescu, *Străzile din București și numele lor – nume de militari și eroi*, II, București, Editura Vreamea, 2014.
- Marinescu 2001 = Aurel Sergiu Marinescu, *1944–1958, Armata Roșie în România, jafuri, violuri, crime, furturi, tâlhării, confiscări, devastări, rechiziții, sechestrări de persoane*, București, Editura Vreamea, 2001.
- Mazilu 2020 = Petru Mazilu, *Un nou parc se deschide în București. Unde e situat Parcul Elisabeta Rizea*. <https://www.mediafax.ro/social/un-nou-parc-se-deschide-in-bucuresti-un-nou-parc-se-deschide-in-bucuresti-unde-e-situat-parcul-elisabeta-rizea-19839425> (accesat în noiembrie 2023).
- <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hero> (accesat în mai 2022).
- [https://www.yadvashem.org/yv/pdf-drupal/en/report/romanian/1.9\\_Role\\_of\\_Antonescu\\_revazut\\_gina.pdf](https://www.yadvashem.org/yv/pdf-drupal/en/report/romanian/1.9_Role_of_Antonescu_revazut_gina.pdf) (accesat în mai 2022).
- <http://www.cultuleroilor.ro> (accesat în august.2022).
- <https://www.once.ro> (accesat în august 2022).
- <https://www.mapn.ro/eroi/> (accesat în noiembrie 2022).
- [https://www.mapn.ro/eroi/eroi\\_de\\_razboi\\_1877\\_1945.pdf](https://www.mapn.ro/eroi/eroi_de_razboi_1877_1945.pdf) (accesat în noiembrie 2023).

THEY WERE HEROES, THEY ARE STILL HEROES... IN  
THE ROMANIAN HODONYMY

*(Abstract)*

The desire to honour heroes is specific to all nations because they fought or even sacrificed their lives for independence, freedom, faith, etc. The present study analyses how Romania honours its heroes in the public space, more precisely by commemorating their names in denominations of public squares, avenues, streets, and alleys. These actions are ubiquitous but depend on the political regime, the inference of the military, religious leaders, opinion leaders, human rights organizations, and hero worship.

**CUVINTE-CHEIE:** *hodonimie, numele eroilor, spațiu public românesc.*

**KEYWORDS:** *hodonymy, names of heroes, Romanian public space.*

*Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca  
Centrul Universitar Nord  
Facultatea de Litere  
Baia Mare, str. Victoriei, 76  
olifelecan@yahoo.com*